

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษาถึงบทบาทของผู้นำหมู่บ้านในการพัฒนางานสาธารณสุขมูลฐาน เป็นการศึกษาเปรียบเทียบหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเกี่ยวกับผู้นำคือ ความทันสมัย แรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ พฤติกรรมการติดต่อสื่อสารของผู้นำ และการยอมรับนับถือของชาวบ้านที่มีต่อผู้นำหมู่บ้าน ตลอดจนความแตกต่างขององค์ประกอบทางประชากรของผู้นำในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสาธารณสุขมูลฐานต่างกัน โดยกลุ่มตัวอย่างที่เลือกมาทำการศึกษาคือ ผู้นำหมู่บ้าน จำนวน ๗๗ คน และชาวบ้านจำนวน ๒๕๓ รวมทั้งหมด ๓๓๐ คน โดยเลือกจากหมู่บ้าน ๔ หมู่บ้าน ในอำเภอ ลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ สาเหตุที่เลือกอำเภอดังกล่าวก็เพราะว่า เป็นอำเภอที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ชนบทยากจนตามแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๕ (พศ. ๒๕๒๕-๒๕๒๙) โดยมีการเปิดดำเนินการงานสาธารณสุขมูลฐานตั้งแต่ปี พศ. ๒๕๒๒ และเป็นอำเภอที่เป็นศูนย์การงานสาธารณสุขมูลฐานของจังหวัดบุรีรัมย์ นอกจากนี้แล้ว ท้องที่ดังกล่าวยังมีลักษณะทางประชากร ลักษณะสังคม เศรษฐกิจ และขนบธรรมเนียมประเพณีที่คล้ายคลึงกับอำเภออื่น ๆ ของจังหวัดบุรีรัมย์และจังหวัดใกล้เคียงอีกด้วย

การวิเคราะห์ข้อมูลทำโดยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวน (analysis of variance) ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยตามวิธีการของ Scheffe ค่าไค-สแควร์ (chi-square) และหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (pearson product moment correlation coefficient) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

สรุปผลการวิจัยจากการพิสูจน์สมมติฐาน จากผลการวิจัยพอสรุปได้ว่า

๑. กลุ่มผู้นำในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสาธารณสุขมูลฐานสูงกว่าจะมีความทันสมัยมากกว่ากลุ่มผู้นำในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสาธารณสุขมูลฐานต่ำกว่า แต่ก็พบ เฉพาะกรณีในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่างกันมากเท่านั้น กล่าวคือ พบในกลุ่มผู้นำหมู่บ้านระดับ ๓ (บ้านสระคูณ) ที่เป็นหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสาธารณสุขมูลฐานสูงกับกลุ่มผู้นำในหมู่บ้านระดับ ๑ (บ้านสำโรง) ที่มีระดับการพัฒนาสาธารณสุขมูลฐานต่ำสุด และระหว่างกลุ่มผู้นำในหมู่บ้านควบคุม (บ้านหนองแก้ว) ซึ่งมีระดับการพัฒนาสาธารณสุขมูลฐานสูงกับกลุ่มผู้นำหมู่บ้านระดับ ๑ (บ้านสำโรง) ซึ่งมีระดับการพัฒนาต่ำสุด

๒. กลุ่มผู้นำในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสาธารณสุขมูลฐานสูงกว่าจะมีพฤติกรรมการติดต่อสื่อสารมากกว่า กลุ่มผู้นำในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสาธารณสุขมูลฐานต่ำกว่า แต่ก็พบ เฉพาะกรณีของหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่างกันมากที่สุดเท่านั้น กล่าวคือ ระหว่างกลุ่มผู้นำในหมู่บ้านระดับ ๓ (บ้านสระคูณ) ที่เป็นหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสาธารณสุขมูลฐานสูงสุด กับกลุ่มผู้นำหมู่บ้านระดับ ๑ (บ้านสำโรง) ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสาธารณสุขมูลฐานต่ำสุด

๓. กลุ่มผู้นำในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสาธารณสุขมูลฐานสูงกว่า มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่ากลุ่มผู้นำในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสาธารณสุขมูลฐานต่ำกว่าเกือบทุกหมู่บ้าน ยกเว้นกรณีของกลุ่มผู้นำในหมู่บ้านควบคุม (บ้านหนองแก้ว) ซึ่งมีระดับการพัฒนาสูง กับกลุ่มผู้นำในหมู่บ้านระดับ ๑ (บ้านสำโรง) ที่มีระดับการพัฒนาต่ำสุด และระหว่างกลุ่มผู้นำในหมู่บ้านควบคุม (บ้านหนองแก้ว) กับกลุ่มผู้นำในหมู่บ้านระดับ ๒ (บ้านห้วยศาลา) ที่มีระดับการพัฒนาปานกลาง โดยที่หมู่บ้านดังกล่าวมาแล้วนี้ เมื่อ เปรียบเทียบกันแล้วกลุ่มผู้นำในแต่ละหมู่บ้าน มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

๔. กลุ่มผู้นำในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสาธารณสุขมูลฐานสูงกว่าเมื่อ เปรียบเทียบกับกลุ่มผู้นำในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสาธารณสุขมูลฐานต่ำกว่า แล้วปรากฏว่า ได้รับการยอมรับนับถือจากชาวบ้านในหมู่บ้านของตนในแต่ละหมู่บ้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ ๑ (ข้อ ง.)

๕. ระดับการพัฒนาสาธารณสุขมูลฐานของหมู่บ้านที่อยู่ในข่ายของการ เปรียบเทียบไม่ได้ เกิดจากความแตกต่างขององค์ประกอบทางประชากรของผู้นำ เช่น เพศ อายุ การศึกษา ขนาด เนื้อที่ดินทำกิน อาชีพ ฯลฯ ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานข้อ ๒ ที่ตั้งไว้

๖. เมื่อพิจารณาทุกหมู่บ้านแล้ว พบว่า ความทันสมัย พฤติกรรมการติดต่อสื่อสาร และ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของผู้นำทุกหมู่บ้านรวมกัน จะมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานข้อที่ ๓ ที่ตั้งไว้ แต่เมื่อแยกพิจารณาในแต่ละหมู่บ้านแล้วพบว่า

๖.๑ ในกลุ่มผู้นำหมู่บ้านระดับ ๓ (บ้านสระคูณ) ซึ่งมีระดับการพัฒนาสูงที่สุดนั้น ความทันสมัย พฤติกรรมการติดต่อสื่อสาร และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๖.๒ ในกลุ่มผู้นำหมู่บ้านระดับ ๒ (บ้านห้วยศาลา) ซึ่งเป็นหมู่บ้านระดับการพัฒนาปานกลางนั้น ความทันสมัย พฤติกรรมการติดต่อสื่อสาร และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไม่มีความสัมพันธ์กันทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๖.๓ ในกลุ่มผู้นำหมู่บ้านระดับ ๑ (บ้านสำโรง) ซึ่งมีระดับการพัฒนาค่ำสุดนั้น ความทันสมัยมีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สัมพันธ์กับพฤติกรรมการติดต่อสื่อสารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ แต่ว่าความทันสมัยกับพฤติกรรมการติดต่อสื่อสารไม่สัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๖.๔ ในกลุ่มผู้นำหมู่บ้านควบคุม (บ้านหนองแก้ว) ซึ่งมีระดับการพัฒนาสูงนั้น ความทันสมัยสัมพันธ์กับพฤติกรรมการติดต่อสื่อสารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ แต่ความทันสมัยกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไม่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ นอกจากนี้ยังพบว่าในกลุ่มผู้นำในหมู่บ้านควบคุม พฤติกรรมการติดต่อสื่อสารไม่สัมพันธ์กันกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ อีกด้วย

อภิปรายผล

๑. การเปรียบเทียบความทันสมัยของผู้นำใน ๔ หมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสาธารณสุขมูลฐานต่างกัน ๓ ระดับ

จากผลการวิจัยปรากฏว่า กลุ่มผู้นำในหมู่บ้านระดับ ๓ (บ้านสระคูณ) ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูงสุด จะมีความทันสมัยมากกว่า กลุ่มผู้นำในหมู่บ้านระดับ ๑ (บ้านสำโรง) ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่ำสุด และกลุ่มผู้นำในหมู่บ้านควบคุม (บ้านหนองเก้าข่า) ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูง ก็มีความทันสมัยมากกว่า กลุ่มผู้นำในหมู่บ้านระดับ ๑ (บ้านสำโรง) เช่นเดียวกัน แต่กลุ่มผู้นำในหมู่บ้านระดับ ๓ (บ้านสระคูณ) ซึ่งมีระดับการพัฒนาสูงสุดกับกลุ่มผู้นำในหมู่บ้านระดับ ๒ (บ้านห้วยศาลา) ซึ่งเป็นหมู่บ้านพัฒนาระดับกลาง จะมีความทันสมัยไม่แตกต่างกัน ส่วนกลุ่มผู้นำในหมู่บ้านควบคุม (หนองเก้าข่า) ซึ่งมีระดับการพัฒนาสูงกับกลุ่มผู้นำในหมู่บ้านระดับ ๒ (ห้วยศาลา) ซึ่งมีระดับการพัฒนาปานกลางมีความทันสมัยไม่แตกต่างกัน สำหรับกลุ่มผู้นำในหมู่บ้านระดับ ๒ (บ้านห้วยศาลา) กับกลุ่มผู้นำหมู่บ้านระดับ ๑ (บ้านสำโรง) ก็มีความทันสมัยไม่แตกต่างกัน เช่นเดียวกัน ที่เป็นเช่นนี้คงจะเป็นเพราะว่า กลุ่มผู้นำในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาที่ไม่แตกต่างกันมากนัก (ระดับ ๓ กับระดับ ๒ และระดับ ๒ กับระดับ ๑) มีความเชื่อในเรื่องโชคลาง ยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อในการบริโภคอาหารไม่แตกต่างกันมากนัก และอีกประการหนึ่งก็คือ เครื่องมือที่ใช้วัดความทันสมัยของผู้นำนี้ผู้วิจัยได้นำมาจากการวิจัยของผู้อื่น และได้ผ่านการทดสอบอย่างคร่าว ๆ ซึ่งคงจะเป็นสาเหตุหนึ่งทำให้ใช้วัดความทันสมัยของผู้นำได้พอประมาณเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยครั้งนี้มีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของ โรเจอร์ (Rogers)^๑ ที่ประเทศ โคลอมเบีย ซึ่งพบว่า ผู้นำในหมู่บ้านที่ทันสมัย (Modern Village) จะมีความทันสมัยมากกว่าผู้นำในหมู่บ้านล้าหลัง (Traditional Village) โดยที่การวิจัยของโรเจอร์ได้แบ่งหมู่บ้านออกเป็น ๒ กลุ่มดังกล่าวมาแล้วข้างต้นเท่านั้น กล่าวคือเป็นหมู่บ้านที่มีความทันสมัย ๔ หมู่บ้านกับหมู่บ้านที่ล้าหลัง ๒ หมู่บ้าน ทั้งนี้ โรเจอร์ไม่ได้แบ่งหมู่บ้านทันสมัยกับหมู่บ้านล้าหลังให้ย่อยลงไปอีก ซึ่งถ้าแบ่งไปตามลักษณะดังกล่าวแล้ว ผลการวิจัยของโรเจอร์ อาจจะใกล้เคียงกันยิ่งขึ้นกับผลการวิจัยในครั้งนี้

^๑Everett M. Rogers and Lynne Svenning Modernization Among.

Peasants: The Impact of Communication, Ibid.,., pp. 338-340.

๒. การเปรียบเทียบพฤติกรรมการติดต่อสื่อสารของผู้นำในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนา
สาธารณสุขมูลฐานต่างกัน ๓ ระดับ

ผลการวิจัยปรากฏว่า กลุ่มผู้นำในหมู่บ้านระดับ ๓ (บ้านสระคู) ซึ่งเป็นหมู่บ้าน
ที่มีระดับการพัฒนาสูงกับกลุ่มผู้นำในหมู่บ้านระดับ ๑ (บ้านสำโรง) ซึ่งเป็นหมู่บ้านพัฒนาต่ำสุด มี
พฤติกรรมการติดต่อสื่อสารแตกต่างกัน แต่สำหรับกลุ่มผู้นำในหมู่บ้านระดับ ๓ (บ้านสระคู) กับ
กลุ่มผู้นำในหมู่บ้านระดับ ๒ (บ้านห้วยศาลา) กลุ่มผู้นำในหมู่บ้านระดับ ๒ (บ้านห้วยศาลา) กับกลุ่ม
ผู้นำในหมู่บ้านระดับ ๑ (บ้านสำโรง) กลุ่มผู้นำในหมู่บ้านควบคุม (บ้านหนองแก้ว) กับกลุ่มผู้นำ
ในหมู่บ้านระดับ ๒ (บ้านห้วยศาลา) และกลุ่มผู้นำในหมู่บ้านควบคุม (บ้านหนองแก้ว) กับกลุ่ม
ผู้นำในหมู่บ้านระดับ ๑ (บ้านสำโรง) นั้น เมื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการติดต่อสื่อสารของผู้นำแล้ว
ไม่พบความแตกต่างกันแต่อย่างใด ที่เป็นเช่นนี้คงจะอธิบายได้ว่า เป็นเพราะในหมู่บ้านดังกล่าว
ผู้นำจะมีการติดต่อสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของรัฐน้อยและเป็นหมู่บ้านที่ถูกทอดทิ้ง (หมู่บ้านระดับ
๒ กับระดับ ๑) และอีกประการหนึ่งความถี่ในการติดต่อสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมต่าง ๆ ยังขึ้น
อยู่กับความรับผิดชอบหรือความกระตือรือร้นของเจ้าหน้าที่ในการประชุมหรือจูงใจผู้นำในหมู่บ้าน
อีกด้วย ซึ่งก็คงจะเป็นสาเหตุอีกประการหนึ่งที่ทำให้พฤติกรรมการติดต่อสื่อสารของผู้นำในหมู่บ้าน
ที่มีระดับการพัฒนาสาธารณสุขมูลฐานไม่ต่างกันมากนัก (หมู่บ้านระดับ-๓ กับระดับ ๒, หมู่บ้านระดับ ๒
กับระดับ ๑)

ส่วนหมู่บ้านควบคุม (บ้านหนองแก้ว) นั้น เนื่องจากห่างไกลจากตัวอำเภอถึง
๒๓ กิโลเมตร ดังนั้นระยะทางน่าจะเป็นสาเหตุหนึ่งซึ่งทำให้ผู้นำมีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริม
ไม่ค่อยจะบ่อยครั้งนัก ทำให้พฤติกรรมการติดต่อสื่อสารไม่แตกต่างกันกับหมู่บ้านระดับ ๒ และหมู่บ้าน
ระดับ ๑ อย่างไรก็ตามผลการวิจัยครั้งนี้มีความสอดคล้องกับการวิจัยของ โรเจอร์ (Rogers)^๑
ที่ประเทศโคลอมเบีย ซึ่งพอสรุปได้ว่าผู้นำในหมู่บ้านสมัย (Modern Villages) จะมีพฤติ: รรม
การติดต่อสื่อสารสูงกว่าผู้นำในหมู่บ้านล้าหลัง

^๑Ibid., pp. 332-333.

๓. การเปรียบเทียบแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของผู้นำในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสาธารณสุข
มูลฐานต่างกัน

ผลการวิจัยปรากฏว่า กลุ่มผู้นำในหมู่บ้านระดับ ๓ (บ้านสระคูณ) ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูงสุด จะมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่ากลุ่มผู้นำในหมู่บ้านควบคุม (บ้านหนองแก้วชำ) หมู่บ้านระดับ ๒ (บ้านห้วยศาลา) และหมู่บ้านระดับ ๑ (บ้านสำโรง) ตามลำดับ และผู้นำในหมู่บ้านระดับ ๒ (บ้านห้วยศาลา) ซึ่งมีระดับการพัฒนาปานกลางก็มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่าผู้นำในหมู่บ้านระดับ ๑ (บ้านสำโรง) เช่นเดียวกัน แต่กลุ่มผู้นำในหมู่บ้านควบคุม (บ้านหนองแก้วชำ) ซึ่งมีระดับการพัฒนาสูงกลับมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไม่แตกต่างกันกับผู้นำหมู่บ้านระดับ ๒ (ห้วยศาลา) และผู้นำหมู่บ้านระดับ ๑ (บ้านสำโรง) ที่เป็นเช่นนี้คงจะเนื่องมาจากข้อเท็จจริงที่ว่า ผู้นำหมู่บ้านหนองแก้วชำหลายคนมักจะปฏิเสธในการตอบปัญหาเพื่อวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ โดยให้เหตุผลว่าตนไม่ค่อยมีเวลาที่จะมารับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาของหมู่บ้านและไม่มีประสบการณ์ในการแก้ไขปัญหาที่ถามนั้น ๆ เป็นต้น จึงเป็นสาเหตุทำให้มีคะแนนแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ไม่แตกต่างกันกับผู้นำในหมู่บ้านระดับ ๒ ระดับ ๑ อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยครั้งนี้มีผลสอดคล้องกับการวิจัยของ โรเจอร์^๑ (Rogers) ซึ่งพบว่าผู้นำในหมู่บ้านที่ลักษณะสมัยใหม่ (Modern Village) มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่าผู้นำในหมู่บ้านล้าหลัง (Traditional Village) และโรเจอร์ยังพบอีกว่าผู้นำหมู่บ้านสมัยใหม่บางหมู่บ้านมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่ต่ำกว่าผู้นำในหมู่บ้านล้าหลังบางหมู่บ้านอีกด้วย นอกจากนี้ผลการวิจัยครั้งนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของเปรมจิต ทศตะ^๒ ซึ่งวิจัยพบว่ากลุ่มนักเรียนที่มีลักษณะผู้นำสูงจะมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่มีลักษณะผู้นำน้อยกว่า

๔. การเปรียบเทียบการยอมรับนับถือของชาวบ้านที่มีต่อผู้นำในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสาธารณสุขมูลฐานต่างกัน

^๑ Ibid., pp. 243 - 269.

^๒ ุรายละเอียดในบทที่ ๒

ผลการวิจัยปรากฏว่าผู้นำในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูง กลางและต่ำ ตลอดจน ผู้นำในหมู่บ้านควบคุม ได้รับการยอมรับนับถือจากชาวบ้านในแต่ละหมู่บ้าน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ และผลการวิจัยในครั้งนี้ไม่สอดคล้อง กับการวิจัยของ อติศักดิ์ ศรีสรรพกิจ^๑ ซึ่งพบว่าผู้นำในหมู่บ้านที่มีการถูกทอดทิ้งน้อยจะได้รับ ความเชื่อถือจากชาวบ้านมากกว่าผู้นำในหมู่บ้านที่ถูกทอดทิ้งมาก ที่เป็นเช่นนี้คงจะเป็น เพราะว่าคุณสมบัติสลับของคนไทยในชนบทส่วนใหญ่มีความ รับนับถือกัน เป็นการส่วนตัวมากกว่าที่จะนับถือหรือยอมรับผลการปฏิบัติงาน และอีกประการหนึ่งก็คือ เมื่อผู้วิจัยสอบถามชาวบ้านให้ประเมินผลงานลักษณะนิสัยส่วนตัวของผู้นำในหมู่บ้านของตนแล้ว ชาวบ้านส่วนใหญ่ก็จะตอบอย่างเป็นกลาง ๆ เป็นส่วนใหญ่มากกว่าที่จะกล่าววิจารณ์ผลการทำงานของผู้นำในหมู่บ้านของตน ที่เป็นเช่นนี้ เพราะชาวบ้านคงจะมีความเกรงใจไม่กล้าวิจารณ์ผู้นำในหมู่บ้านของตนโดยตรง

๕. ความแตกต่างระหว่างระดับการพัฒนาสาธารณสุขมูลฐานกับองค์ประกอบทางประชากรของผู้นำหมู่บ้าน

ผลการวิจัยพบว่า ความแตกต่างกันในระดับการพัฒนาสาธารณสุขมูลฐานไม่ได้เกิดจากความแตกต่างทางปัจจัยทางประชากรของผู้นำอันได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ การศึกษา ขนาดเนื้อที่ครอง จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และจำนวนบุตรเป็นต้น การวิจัยครั้งนี้มีผลสอดคล้องกันกับการวิจัยของ โรเจอร์ (Rogers) สมชัย รักวิจิตร, สุวรรณ บัวทวน, สภาวิจัยแห่งชาติ, ยูซอม (USOM) ที่จังหวัดอุบลราชธานีและการวิจัยของ อติศักดิ์ ศรีสรรพกิจ (ดูรายละเอียดได้ในบทที่ ๒)

๖. การเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่าง ความทันสมัย แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และพฤติกรรมการติดต่อสื่อสารของผู้นำ ผลการวิจัยแยกพิจารณาออกเป็น ๒ ประเด็นคือ

๖.๑ พิจารณาหาความสัมพันธ์ของหัวแปรดังกล่าวจากผู้นำหมู่บ้านทุกหมู่บ้านรวมกัน ผลการวิจัยปรากฏว่าเป็นไปตามสมมุติฐานข้อที่ ๓ ที่ตั้งไว้กล่าวคือ ความทันสมัย แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และพฤติกรรมการติดต่อสื่อสารของผู้นำในทุกหมู่บ้านรวมกัน มีความสัมพันธ์กันอย่างมี

^๑อติศักดิ์ ศรีสรรพกิจ, การศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิผลของวิธีการคัดเลือกผู้นำสามวิธีในเขตโครงการชลประทานลำปาว จังหวัดกาฬสินธุ์, อ่างแล้ว., หน้า ๕๔.

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ อิงเกลเลส (Inkeles), โรเจอร์ และสเวนนิ่ง (Rogers and Svenning), ชไนเบิร์ก (Schniberg), สมพงษ์ รุจวรรณ เปรมจิต ทศตะ, เป็นต้น (รายละเอียดดูได้จากบทที่ ๒)

๖.๒ พิจารณาหาความสัมพันธ์ของตัวแปรเกี่ยวกับผู้นำ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น โดยแยกพิจารณาเป็นรายหมู่บ้าน ผลปรากฏว่า

๖.๒.๑ ในกลุ่มผู้นำในหมู่บ้านระดับ ๓ (บ้านสระคู) ซึ่งมีระดับการพัฒนาสูงสุด นั้น ความทันสมัย แรงจูงใจ และพฤติกรรมการติดต่อสื่อสารของผู้นำมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานข้อที่ ๓ ที่ตั้งไว้

๖.๒.๒ ในกลุ่มผู้นำในหมู่บ้านระดับ ๒ (บ้านห้วยศาลา) ซึ่งมีระดับการพัฒนาปานกลาง ความทันสมัย แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และพฤติกรรมการติดต่อสื่อสารไม่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่เป็นเช่นนี้คงเนื่องมาจากว่า การติดต่อสื่อสารระหว่างเจ้าหน้าที่ส่งเสริมกับกลุ่มผู้นำในหมู่บ้านระดับ ๒ นี้ เป็นการติดต่อสื่อสารเฉพาะผู้นำที่มีตำแหน่งสำคัญ ๆ เท่านั้น จึงทำให้พฤติกรรมการติดต่อสื่อสารไม่สัมพันธ์กันกับความทันสมัย และผู้วิจัยได้สอบถามเพื่อวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของผู้นำในหมู่บ้านระดับ ๒ พบว่า ผู้นำส่วนใหญ่มักจะไม่ค่อยยอมรับในการแก้ปัญหา โดยให้เหตุผลว่าตนไม่มีเวลาในการแก้ไขปัญหาของหมู่บ้านของตน จึงทำให้คะแนนแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไม่สัมพันธ์กันกับความทันสมัยดังกล่าวแล้วข้างต้น

๖.๒.๓ ในกลุ่มผู้นำในหมู่บ้านระดับ ๑ (บ้านสำโรง) ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่ำสุดนั้น พบว่า ความทันสมัยกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของกลุ่มผู้นำมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ และแรงจูงใจ กับพฤติกรรมการติดต่อสื่อสารของผู้นำก็มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ เช่นเดียวกัน แต่พบว่าความทันสมัย กับพฤติกรรมการติดต่อสื่อสาร ไม่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ที่เป็นเช่นนี้คงจะเนื่องมาจากว่า ผู้นำส่วนใหญ่มีอายุน้อย (ระหว่าง ๒๐-๒๔ ปี) การติดต่อสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมมีไม่บ่อยครั้งนัก ทำให้พฤติกรรมการติดต่อสื่อสารของกลุ่มผู้นำในหมู่บ้านนี้ต่ำ อีกประการหนึ่งหมู่บ้านระดับ ๑ เป็นหมู่บ้านที่มีการถูกทอดทิ้ง การติดต่อพบปะพูดคุยกันระหว่างเจ้าหน้าที่ส่งเสริมกับผู้นำหมู่บ้านยังขึ้นอยู่กับความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมที่รับผิดชอบหมู่บ้านดังกล่าวอีกด้วย

๖.๒.๔ ในกลุ่มผู้นำหมู่บ้านควบคุม (บ้านหนองแก้ว) ซึ่งมีระดับการพัฒนาสูงนั้น พบว่า ความทันสมัยกับพฤติกรรมการติดต่อสื่อสารของผู้นำมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ แต่ความทันสมัยกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไม่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ นอกจากนี้ พฤติกรรมการติดต่อสื่อสารกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของผู้นำก็ไม่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ อีกด้วย ที่เป็นเช่นนี้คงจะเนื่องมาจากว่า ผู้นำบางคนมักจะทำงานให้สำเร็จไปตามการงานส่วนตน มากกว่าจะรับผิดชอบต่องานในตำแหน่งหน้าที่รับผิดชอบต่อส่วนรวม (ดูเหตุผลที่ไว้ไว้ในข้อ ๓ ประกอบด้วย) จึงทำให้กลุ่มผู้นำในหมู่บ้านนี้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำและไม่สัมพันธ์กันกับความทันสมัยดังกล่าว^๖ ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้มีผลสอดคล้องกันกับผลงานของ โรเจอร์ และสเวนนิ่ง^๗ (Rogers and Svenning) ที่วิจัยใน ๖ หมู่บ้านในประเทศโคลอมเบีย ซึ่งพบว่า ผู้นำในหมู่บ้านที่ทันสมัยหรือพัฒนา (Modern Village) บางหมู่บ้าน ผู้นำมีความทันสมัยและพฤติกรรมการติดต่อสื่อสารสูง แต่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ แต่โรเจอร์และสเวนนิ่ง ได้ให้ข้อสังเกตว่า อาจเป็นเพราะผู้นำในหมู่บ้านดังกล่าวได้บรรลุมาตรฐานอันดีเลิศ (standard of excellence) ส่วนตนแล้วจึงทำให้ผู้นำเหล่านี้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

จากการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยขอ เสนอความคิดเห็นเพื่อการวิจัยต่อไป ดังต่อไปนี้คือ

๑. เครื่องมือวัดตัวแปรด้านความทันสมัย ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้ในการศึกษาค้างนี้ ได้นำมาจากการวิจัยของบุคคลอื่นซึ่งผ่านการทดสอบอย่างคร่าว ๆ ทำให้ไม่สามารถวัดความแตกต่างกันของความทันสมัยของผู้นำในแต่ละระดับของการพัฒนาของหมู่บ้านได้เด็ดขาด ซึ่งในการวิจัยครั้งต่อไป ควรจะนำเครื่องมือเหล่านี้ไปทดสอบในหมู่บ้านหลาย ๆ หมู่บ้าน เพื่อให้ได้เครื่องมือวัดที่ดีขึ้น

---

^๖Everett M. Rogers and Lynne Svenning, Modernization Among Peasants: The Impact of Communication, Ibid., pp. 226-227.

๒. เครื่องมือวัดตัวแปรด้านพฤติกรรมการศึกษาต่อสื่อสารของผู้นำนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การเปิดรับสื่อมวลชน การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริม และการสื่อข่าวแก่ชาวบ้านของผู้นำ ซึ่งน่าจะศึกษาตัวแปรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องต่อไปอีก เช่น การเดินติดต่อกับตัวเมือง (cosmopolitaness) ความถี่ในการเข้าร่วมประชุมกลุ่มของผู้นำเหล่านี้ เป็นต้น

๓. ในการศึกษาครั้งต่อไปควรจะพัฒนาเครื่องมือวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์โดยออกแบบสอบถามให้เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) หรือตอบ ถูก-ผิด (Check list) โดยให้ครอบคลุมเนื้อหาของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เพื่อให้ได้เครื่องมือวัดที่สามารถวัดได้สูงขึ้น ซึ่งอาจจะศึกษาได้จากตัวอย่างแบบสอบถามของ Hirmans^๙ โดยดัดแปลงให้เข้ากับ เรื่องที่ต้องการที่จะศึกษา ซึ่งเมื่อนำมาใช้วัดในสังคมไทย อาจจะได้ผลที่คล้ายคลึงหรือแตกต่างกันก็ได้

๔. สำหรับทัศนคติของชาวบ้านหรือการยอมรับนับถือของชาวบ้านในแต่ละหมู่บ้านที่มีต่อผู้นำของตนนั้น ในการศึกษาครั้งต่อไปควรจะใช้วิธีการศึกษาในเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเข้าร่วมสังเกตการณ์ (participant observation) เพื่อจะได้ศึกษาถึงสาเหตุดังกล่าวให้ลึกลงไป และเพื่อให้ได้ทราบถึงความผูกพัน ความเป็นเครือญาติ ตลอดจนอิทธิพลระหว่างผู้นำกับชาวบ้านได้ชัด เจนยิ่งขึ้น

๕. ควรจะศึกษาทัศนคติของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมที่มีผู้นำในหมู่บ้านที่ศึกษา (โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าหน้าที่สาธารณสุขตำบล) เพื่อให้ได้ทราบถึงสาเหตุบางประการที่น่าจะส่งผลกระทบต่อ การพัฒนาอย่างแตกต่างกันในแต่ละหมู่บ้าน เพราะว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมก็เป็นตัวแปรหนึ่งซึ่งน่าจะมีผลกระทบต่อลักษณะสมัยใหม่ของผู้นำและผลกระทบต่อการพัฒนาหมู่บ้านด้วย

๖. ควรจะศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมกับระดับการพัฒนาของหมู่บ้านในหลาย ๆ หมู่บ้าน เพื่อให้ได้ทราบถึงความมากมายของการรับผิดชอบต่อหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมซึ่งน่าจะมีผลของความแตกต่างในระดับการพัฒนาของหมู่บ้านต่าง ๆ

^๙ Ibid., pp. 354-355.

๗. ควรจะศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน กรรมการพัฒนาหมู่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านและผู้สื่อข่าวสาธารณสุข แยกออกจากกันเป็นกลุ่ม ๆ เพื่อให้ได้ทราบ ประสิทธิภาพของผู้นำแต่ละกลุ่มว่าจะมีผลกระทบต่อการพัฒนาหมู่บ้านแตกต่างกันหรือไม่

๘. ในการศึกษาครั้งต่อไปควรขยายขอบเขตของการศึกษาให้กว้างออกไปอีก กล่าวคือ ควรใช้ดัชนีวัดระดับการพัฒนาสาธารณสุขมูลฐานของหมู่บ้านไปใช้วัดหลาย ๆ หมู่บ้านหรือหลายจังหวัด เพื่อให้ได้หมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาที่แตกต่างกันยิ่งขึ้น แล้วนำมา เปรียบเทียบกับผลการวิจัยครั้งนี้

๙. นอกจากการศึกษาอิทธิพลของผู้นำที่มีผลต่อการพัฒนาสาธารณสุขมูลฐานแล้ว ควรจะศึกษาอิทธิพลหรือบทบาทของสื่อบุคคลอื่น ๆ เช่น เจ้าหน้าที่ส่งเสริม (change agent) รวมทั้งศึกษามหาชนของสื่อมวลชนต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ฯลฯ เพื่อเปรียบเทียบอิทธิพลของสื่อต่าง ๆ ดังกล่าวแล้วข้างต้น ว่า สื่อชนิดใดมีอิทธิพลก่อให้เกิดการพัฒนาแตกต่างกันหรือคล้ายคลึงกันอย่างไรบ้าง เป็นต้น

๑๐. ในการศึกษาครั้งต่อไปน่าจะศึกษาว่าชาวบ้านในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่างกันจะมีความถี่ในการเดินทางติดต่อกับตัวเมืองหรือแหล่งความเจริญต่างกันมากน้อยเพียงใดและจะมีผลต่อระดับการพัฒนาหมู่บ้านหรือไม่

๑๑. ในการศึกษาครั้งต่อไปน่าจะศึกษาถึงโครงสร้างของอำนาจในชุมชน (Community Power Structure) เพื่อให้เข้าใจถึงอิทธิพลของชนชั้นผู้นำในแต่ละชุมชนว่ามีผลประโยชน์จากผลของการพัฒนาแต่ฝ่ายเดียวหรือว่าเป็นกลุ่มที่ทำงานให้แก่ส่วนรวมอย่างแท้จริง

๑๒. ในการศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาว่าผลของการพัฒนาในหมู่บ้านนั้น ขึ้นอยู่กับบทบาทของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมแต่เพียงฝ่ายเดียวหรือว่ายังอยู่กับบทบาทของผู้นำและชาวบ้านอีกด้วย